

“Süreç askerî harcamaları azaltır” mı?

“Askerî harcamalar GSYH'nin yüzde 4'ü. Gizlenen kısım eklendiğinde yüzde 5 olabilir. Yüzde 20 tasarruf yapsak (bir yüzde puan) yaklaşık 15 milyar TL eder. Az para değil, ama ayaklarımızı yerden kesecek kadar da büyük değil.” 28 Mart'ta, Radikal'deki köşesinde, Seyfettin Gürsel böyle diyordu. Yakın dostu, Bilgi Üniversitesi öğretim üyesi olan Asaf Savaş Akat ise 21 Mart tarihli Vatan'da yaklaşımını şöyle özetliyordu: “Savaşın otuz yıllık maliyeti için 400 milyar dolar bile deniyor. Resmî askerî harcama (yıllık) millî gelirin yüzde 4'üdür. Gizlenenlerle yüzde 5'e çıkabilir. Örneğin, 2 puanlık tasarruf yılda 30 milyar TL eder. Önemli bir kaynaktır. 2012'de toplam kamu yatırımının 50 milyar TL olduğunu hatırlatalım. Örneğin, altyapıya yatırılırsa yüzde 60 artış olur.” Acaba öyle mi? Bir kere askerî harcamaların millî gelirin yüzde 5'ini bulduğu doğru mu? İkincisi, “çözüm süreci” askerî (ve iç güvenlik) harcamalarını azaltacak mı?

Silahlanma, şiddet ve savaş politikalarına dayanan bütçe anlayışından vazgeçilmesi, bütçenin demokratik katılımı belirlenmesi, eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu hizmetlerinin eşit, ücretsiz, nitelikli ve herkes tarafından ulaşılabilir olması, bütün şubeleriyle Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) da başlıca taleplerinden

Askerî harcamaların boyutu her zaman bir “sır”dır. Millî gelirin yüzde 4 ila 5'inin askerî harcamalara gittiği iddiası herhangi bir bilimsel araştırmaya dayanmamaktadır. Bu tür çalışmaları yapan tek adres, Kamu Harcamalarını İzleme Platformu'dur. Prof. Dr. Nurhan Yentürk'ün öncülüğünde yürütülen çalışmalara göre genelde kamu harcamaları, özel olarak da askerî ve iç güvenlik harcamalarının gerçek boyutu ne?

NE KADAR HARCAMA?

Bilgi Üniversitesi'nde “STK çalışmaları” başlığı altında askerî ve iç güvenlik harcamalarını izleme çalışmaları yapan Yentürk, askerî harcamaların bazılarının izlenebildiğini, bazılarının kısmen izlenebildiğini, bazılarının ise tahmine dayandığını belirtiyor. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün veri tabanından Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma, Savunma Fonu, Sahil Güvenlik

harcamaları izlenebilir.

Bu kalemlerin 2012 toplamı tahminen 27 milyar TL. Ancak, harcama bunlarla sınırlı değil. Kısıtlı olarak izlenebilen gizli hizmet gideri, köy korucuları giderleri, TÜBİTAK'a fon, MKEK'ye fon, K.Kıbrıs'a yardımlar, askerî dış borç ödemeleri toplamı, izlenebilenin yüzde 10'unu buluyor ve böylece toplam 2012 askerî harcaması 30 milyar TL'ye yaklaşıyor. Buna, askerî vakıfların harcamaları ve ordu emeklilerinin maaşları eklendiğinde, toplam harcama 2012 için 34 milyar TL'ye ulaşılıyor. Millî gelirin yüzde 2,4'üne yaklaşan bu harcama, yaygın kanı olan yüzde 5'lik askerî harcama / millî gelir oranının neredeyse yarısıdır.

19 Şubat 2009 tarihli bir NATO kaynağı (Financial and Economic Data Relating to NATO Defence) Türkiye'nin 2008 askerî harcama tutarını 13,3 milyar dolar ve toplam NATO askerî harcamalarındaki payını yüzde 2 olarak açıklıyordu. Türkiye'nin 2012 askerî harcaması ise or-

talama dolar kuru ile 18,4 milyar dolara denk geliyor. Kuşkusuz TL'nin aşırı değerlenmiş hali bu sonuçları etkiliyor. Yine de, “NATO'nun en güçlü ordularından biri Türk ordusu” iddiasının abartılı bir değerlendirme olduğunu hatırlatmak gerekiyor.

İÇ GÜVENLİK: NE KADAR?

Türkiye millî gelirin yüzde 2,5'u dolayında seyreden askerî harcamalara iç güvenlik harcamalarını da eklemek gerekiyor. Prof. Nurhan Yentürk'ün iç güvenlik ile ilgili bulguları, polis harcamaları 2006'da millî gelirin yüzde 1'inin altında iken 2012'de yüzde 1,1'i geçtiğini ve 9 milyar dolara yaklaştığını ortaya koyuyor. Başka bir ifadeyle, 2012'de 18,2 milyar dolar olarak tahmin edilen askerî harcamaların en az yarısı kadar da iç güvenlik harcaması var. İkisinin toplamı ise Türkiye toplam millî gelirin yüzde 3,4'ünü buluyor.

Burada, 1980 sonrası başlatılan “özel

güvenlik örgütleri" isimli iç güvenliğin özelleştirilmesi meselesine girmiyoruz. Bu uygulama, normalde daha yüksek meblağlara ulaşacak iç güvenlik harcamalarını aşağı çekmiş bulunuyor.

NELER YAPILABİLİR?

Toplamı 2012 fiyatlarıyla 50 milyar TL'yi ya da 27 milyar doları bulan asker ve polis harcamalarını, barış süreci ile birlikte azaltma fırsatı da —potansiyel olarak— doğdu. Harcamaların milli gelirin yüzde 3,5'undan yüzde 1,5'una indirilmesi en makûl olanıdır ve çoğu Avrupa ülkesinde de bu düzeydedir.

Bu, ortaya en az 17 milyar dolarlık bir kaynak çıkarır. Bu kaynakla neler yapılmaz ki? Mesela yine barış süreci konseptini zenginleştirecek şeyler... Mesela Güneydoğu'da etkili bir toprak reformu... Neden olmasın?

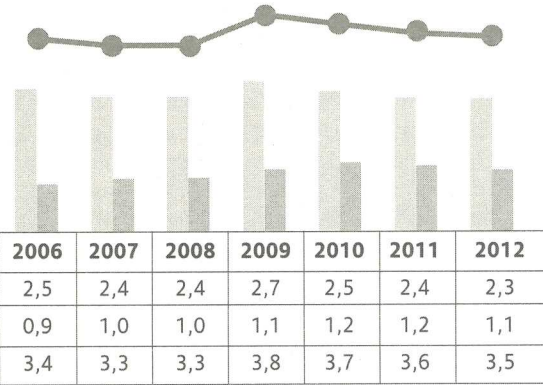
Özellikle Diyarbakır ve Şanlıurfa'da öyle adaletsiz bir toprak dağılımı var ki...

Toprak ağalarının hâkimiyeti olduğu gibi sürüyor. Kürt gençleri dağdan indiklerinde neyle istihdam edilecekler? Onlara ve ailelerine dağıtılacak topraklar ve yine askerî harcamadan tasarrufla sağlanacak kaynaklarla tamamlanacak sulama yatırımlarıyla barış ve refaha doğru bir gelecek yaratılmaz mı? Mümkün...

Ancak "mümkün" olan "muhtemel" mi? Türkiye'nin başta Suriye, İran, hatta Irak ile olan gerilimleri, Kürt hareketi ile bir ateşkes sağlansa bile, komşularla yaşanan ve yaşanması muhtemel gerilim nedeniyle askerî ve iç güvenlik bütçelerinde radikal düşüşleri vaat ediyor mu? Ne yazık ki pek değil... İçeride barış sağlansa bile, Ortadoğu'daki durum, özellikle Tahrah-Şam-Bağdat Şii eksenine karşı Sünnî eksenini Kürtlerle güçlendirme planı, Türkiye'de askerî (ve iç güvenlik) harcamaların azaltılması ihtimalini zayıflatıyor.

MUSTAFA SÖNMEZ

ASKER VE POLİS HARCAMALARI (2006-2012, Milli Gelire Oranı)

Kaynak: Maliye-Muhasebat, TÜİK, Nurhan Yentürk çalışmaları

2012'DE ASKERİ HARCAMALARIN GSYH'YA ORANI (%)	
GSYH (milyar TL, cari fiyat)	1.416
TOPLAM ASKERİ HARCAMALAR (Milyar TL)	33,6
ASKERİ HARCAMALARIN GSYH'YA ORANI (%)	2,37
2012 DEVLET TÜKETİM VE YATIRIM HARC. (Milyar TL)	209
ASKERİ HARCAMALAR/TOPL. DEVLET TÜK.YAT. HARC. (%)	12,7
A: İZLENEBİLEN ASK. HARC. (Toplamdaki payı %)	80,5
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	54,0
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	15,0
SAVUNMA SANAYİ DESTEKLEME FONU	10,5
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	0,9
SAVUNMA SANAYİ MÜŞTƏŞARLIĞI	0,1
B: KISITLI OLARAK İZLENEN ASKERİ HARCAMALAR	6,5
GİZLİ HİZMET GİDERLERİ	2,1
KÖY KORUCULARININ MAAŞLARI	1,3
BAŞBAKANLIK ÖRTÜLÜ ÖDENEK	1,3
TÜBİTAK SAVUNMA İLE İLGİLİ ARGE	0,9
KKTC'ye ASKERİ AMAÇLI YARDIMLAR	0,6
DIŞ KREDİ GERİ ÖDEMELERİ	0,3
MKEK'ya BÜTÇEDEN TRANSFERLER	0,0
C. TAHMİN EDİLEN ASKERİ HARCAMALAR	14,2
SİLAHLI KUVVETLERDEN EMEKLİLİK ÖDEMESİ TAHMİNİ	14,0
TSKGV ASKERİ PROJELER İÇİN GİDER TAHMİNLERİ	0,2

Kaynak:TÜİK, Muhasebat G.Md., Nurhan Yentürk çalışmaları

ASKERİ HARCAMADA TÜRKİYE 15. SIRADA

Yüksek namnlular: Rusya ve Çin

İsveçli barış STK'sı SIPRI'nin askerî harcamalarla ilgili 2012 yılına ait verileri, 1 trilyon 753 milyar doları bulan dünya askerî harcamalarının yüzde 39'unun ABD'ye ait olduğunu, onu Çin (yüzde 9,5) ve Rusya'nın (yüzde 5,2) izlediğini ortaya koyuyor.

2003 sonrası askerî harcamalarını hızla artıran Çin ile Rusya, buna rağmen, ABD'nin toplam harcamalarının çok gerisinde. Millî gelirin yüzde 4,4'ünü askerî harcamalara ayıran ABD, yaşadığı global krizin etkisiyle geçen yıl harcamalarını yüzde 6 azaltmış görünüyor.

SIPRI'nin dünya askerî harcama sıralamasında Türkiye 18,2 milyar dolarlık bütçesiyle 15'inci sırada görünüyor. Ancak SIPRI, hakkında 2012 yılı için bilgi edinilemeyen Birleşik Arap Emirlikleri'nin (UAE) Türkiye'nin mevcut sırasını alabileceğini belirtiyor.

Askerî harcamalar listesinde öteden beri birinci sırada yer alan ABD, geçen yıl yüzde 6 oranında kısıntıya gitti. ABD 2011'de de bütçesini yüzde 1,2 oranında kısmıştı. Bütün ülkelerin toplam askerî harcamalarında payı 39'a gerileyen ABD silah, teçhizat ve personel giderlerini geçen yıl 682 milyar dolara düşürdü.

ABD'nin askerî giderleri bundan sonra da düşmeye devam edecek. SIPRI raporuna göre ABD'nin harcamalarında değişim, Amerikan Kongresi'ndeki tartışmalı bütçe görüşmeleriyle başladı. Afganistan ve Irak'taki askerlerini geri çekme kararıyla birlikte bütçe kısıldı ve giderler azaldı. Yürürlüğe giren Bütçe Denetim Yasası sayesinde harcamalar bundan sonra da düşmeye devam edecek.

2008'de patlak veren finans krizinden bu yana 31 Avrupa ülkesinden 18'i bütçelerini yüzde 10 oranında daralttı.

Batı dünyasının askerî harcamaları kısması, dünyadaki güç dengesinin bozulması anlamına şimdilik gelmiyor. Buna karşılık Çin ve Rusya'nın dünyanın önemli küresel güçleri olma yolunda kararlı bir şekilde ilerlediklerine de dikkat çekiliyor.

Rusya'nın askerî harcamalarını artırmasındaki en önemli neden, eski teknolojiyle üretim yapan silah sanayiini 2020 yılına kadar yenileme çabası. Çin'in de aynı çaba içinde olduğuna işaret eden uzmanlar, her iki ülkenin de silah sanayiini yenileyip ordularını modernleştirirken, dünya silah pazarında da paylarını artırmak istediklerine dikkat çekiyorlar.

2012'DE ASKERİ HARCAMALARDA İLK 15 ÜLKE			
	Harcama (Milyar\$)	Payı,%	Millî gelire Oranı %
1 ABD	682	39	4,4
2 Çin	166	9,5	2
3 Rusya	90,7	5,2	4,4
4 İngiltere	60,8	3,5	2,5
5 Japonya	59,3	3,4	1
6 Fransa	58,9	3,4	2,3
7 S. Arabistan	56,7	3,2	8,9
8 Hindistan	46,1	2,6	2,5
9 Almanya	45,8	2,6	1,4
10 İtalya	34	1,9	1,7
11 Brezilya	33,1	1,9	1,5
12 G. Kore	31,7	1,8	2,7
13 Avustralya	26,2	1,5	1,7
14 Kanada	22,5	1,3	1,3
15 Türkiye	18,2	1	2,3
İlk 15	1.432	82	2,7
Dünya	1.753	100	2,5